

* Κ' ἐβγῆκα ἔξω νὰ ρίξω στὸν κόσμον μιὰ ματιά.

Εἶχα τὴν περιέργεια νὰ μάθω ἂν ἔχαμογελοῦσε κανεὶς, καὶ δὲν εἶδα παρὰ μόνον τὰ παιδιά νὰ γελᾶνε τὸ γέλοιο ποῦ εἶνε γεμάτο ἐλπίδα.

Οἱ φελλάχοι κατέβαιναν στὴν πόλη κι ὁ ἀγέρας ἐκνυμάτιζε τοὺς χιτῶνες τῶν κ' ἐφανέρονε τὶς ἱερὲς καμπύλες τῶν γυναικείων μελῶν, ἐνῶ ὁ δρόμος ἔφενγε πίσω καὶ ἔκλεινε στὰ πόδια τοῦ τζαμιοῦ ποῦ ἔστεικε σὰν φύλακας στὴν ἄκρη τοῦ ὁρίζοντα.

Εἶχα σῆκώσει τὸ βλέμμα πολὺ ψηλά· ἠθέλησα νὰ σκεφθῶ τὶς ἀθλιότητες τῆς ζωῆς καὶ εἶδα τὸν οὐρανὸ ἄδειο καὶ δὲν ἄκουσα παρὰ τὴ φωνὴ τοῦ δικοῦ μου πόνου καὶ σὰν ἄνθρωπος ποῦ ὄνειρεύτηκε πολὺ, φοβήθηκα κι ἔγεια σιωπηλὸς ὥσπου χαμήλωσα μὲ δέιλια καὶ δίχως σκοπὸ τὰ μάτια κ' εἶδα τὸ πράσινο χορτάρι, τ' ἀστραφτερὰ νερὰ καὶ προπάντων τὰ ἥρεμα καὶ ὑγρά μάτια τῶν ἀγελάδων ποῦ μὲ κύτταζαν οὐ μὲ καλωσύνη. Κ' ὑπάρχουν κι ἀπ' αὐτὲς τὶς στιγμὲς στὴ ζωὴ ποῦ οἱ ψυχὲς μας ὑστερ' ἀπὸ μιὰ μεγάλη θλίψη εἶνε ἱκανώτερες ν' ἀναμετρήσουν τὴ χαρὰ καὶ γίνονται τόσο βαθεῖς καὶ τόσο τρυφερὲς ποῦ θαρρεῖς καὶ σμίγουν μὲ τὴ θεία οὐσία.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΖΕΡΒΟΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΕΣ

Τὸ πρόβλημα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔμεινε σταθερό: Πῶς μπορεῖ ν' ἀντικρουστεῖ ἡ ζωὴ αἰσιόδοξα;

Ὅλες οἱ θρησκείες, ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα, ὅλες οἱ θεωρίες κινήθησαν φανερὰ ἢ ἔμμεσα αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Καὶ βέβαια ὅλες, μὲ τὸν καιρὸ τους, ἐπίτυχαν. Τ' ἀποτελέσματα τὸ ὑπεραποδείχουν.

—Ποιὸς ὅμως ἦταν ὁ μόνος λήτης αὐτοῦ τοῦ προβλήματος; Ἡ Συνείδηση. — Ἀλλὰ ἡ συνείδηση εἶναι φαινόμενο ζωϊκὸ, εἶναι ἕνας τρόπος ἐκδήλωσης ζωῆς, ὅπως ἡ κίνηση ὅπως ἡ θρέψη. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ὑπόστασις τῆς στηρίζεται στὴ ζωὴ, πῶς θὰ μποροῦσε νὰ ὑψοθεῖ ἀπάνω ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ νὰ τὴν δικάσει καὶ νὰ τὴν ἀρνηθεῖ; Μήπως ἐκτὸς τῆς ζωῆς ἡ συνείδηση γνώρισε ἄλλη κατάστασις μὲ τὴν ὁποία νὰ κάνει σύγκρισιν; — Ὁ θάνατος; Ὁ θάνατος δὲν εἶναι μιὰ νέα κατατάστασις, οὔτε κἂν ἀντίθεσις τῆς ζωῆς. Ἀπλῶς εἶναι σταμάτισμα τῆς ζωῆς.

Καὶ ὅμως ὑπάρχουν οἱ ἀπαισιόδοξες ἐξηγήσεις τῆς ζωῆς. Νὰ ὁ χριστιανισμὸς καὶ οἱ θρησκείες ποῦ ἔχουν ἀνάλογη διαμόρφωσις: «Στάσεις θανάτου» τὶς ὀνομάζει καὶ ὁ Νίτσε προσθέτοντας πῶς «μὲ τὴν ἰδέα τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς, σκοτώνεται ἡ ζωὴ». — Ἐντούτοις καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ ἀπόκρυφὴ ἐπιθυμία ἢ ἀφανέρωτη ἔφεσις, εἶναι νὰ βρεῖ μιὰ δικαιολογίαν στὴ ζωὴ καὶ νὰ μπορέσει νὰ τὴν ἀντικρύσει αἰσιόδοξα. Καὶ πράγματι, ἀναγκαστικὰ, κατάφυγε σὲ μιὰ δικαιολογίαν ἔμμεση, γιατί γι' αὐτὸν τὸ πρόβλημα ἦτανε δυσκολώτερο, ἀφοῦ εἶχε νὰ παρατεῖσει τὰ πλήθη τῶν ἀπόκληρων, τῶν σκλάβων. — Ἡ ζωὴ εἶναι μέσο γιὰ ν' ἀποκτήσουμε τὴν μακαριότητα τοῦ παράδεισου. Κάτου ἀπὸ τὸ ὑποκριτικὸ προσωπεῖο τῆς ἀπάρνησις εὐκόλως ξεδιακρίνεται ἡ πιὸ ριζικὴ ἀποδοχὴ τῆς πραγματικότητος, ἡ ὀλοκληρωτικώτερη αἰσιόδοξις. Καὶ ἔτσι αἰῶνες τώρα, ποῦ ὁ χριστιανικὸς μῦθος κρατᾶει τὴν ἐπιβολὴν τοῦ στὶς συνειδήσεις, μὲ τὸ εὐκόλο

αὐτὸ σόφισμα ἀπόκτησε ἡ ζωὴ νέαν ἀξία ποῦ τὴν ὑποστηρίζει καὶ τὴν θρέφει.— Ὅχι μόνον ὁ Παράδεισος καὶ ἡ μετὰ θάνατον ζωὴ δὲν σκότωσαν τὴ ζωὴν, παρὰ φανερώθηκαν χρήσιμα δολώματα ποῦ μᾶς σέρνουν στὴν ἀποδοχὴ καὶ τῶν πιὸ ἀποκρουστικῶν ἐκδηλώσεών της.

Τὸ μεταφυσικὸ αὐτὸ παιχνίδι τῶν δολωμάτων εἶναι τόσο κοινὸ ποῦ τὸ ξαναβρίσκουμε σὲ κάθε προσπάθεια τῆς συνείδησης γιὰ ν' ἀγκαλιάσει καὶ νὰ κρίνει τὸ φαινόμενο τῆς ζωῆς.— Ὁ τρόπος μάλιστα μὲ τὸν ὁποῖο τὰ δολώματα φανερώνονται κάθε φορὰ στὴν ἀντίληψη τῆς ἀνθρωπότητας εἶναι κομικὸς στὴ στερεοτυπία του. Ἀδιάκοπα προβάλλεται μιὰ μετὰθεση εἰς τὸν χρόνον τῶν δημιουργημάτων τῶν ἐπιθυμιῶν μας. Ἀσυναίσθητα ἡ ἀνθρωπότητα διαθέτει μὲ ἐπίμονη πεποίθησι τὸ μαγικὸ μέλλον.

Καὶ ἔτσι σ' ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ μακρινὸ ὄραμα σμίγουν τοῦ σοσιαλισμοῦ οἱ γεωμετρικὲς ὀργανώσεις μὲ τῶν θρησκευτικῶν παραδεισῶν τὶς πολυχρῶμες σηνοθεσίες, τοῦ Νιτσεϊκοῦ Ὑπεράνθρωπου οἱ μεγαλόπρεπες στάσεις μὲ τῶν οὐτοπιῶν τὰ παρδαλὰ δημιουργήματα. Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ζωὴ ἡ ἔλκυστικὴ καὶ ἀνυπόταχτη τραβᾷ πάντα ἀτάραχη καὶ ἀδιάφορη τὸν δρόμον της χωρὶς σκοπὸν, χωρὶς αἰτία, χωρὶς τέρατα.

Ὑστερα ἀπὸ εἴκοσι αἰῶνων χριστιανικὸν ἀσκητισμὸν ἡ ἀνθρωπότητα μὲ ἐφηβικὴν ὀρμὴν μ' ἀλαφρὴ καρδιά καὶ ἥσυχον συνείδησι, μὲ προθυμία πρωτόπειρον ἐρωτευμένον, βγαίνει στὸ κυνήγι νέων ἰδανικῶν.

Ὁρισμένως θὰ καταλήγαμε στὸ συμπέρασμα πῶς οἱ ἀπαισιοδοξεῖς ἐξηγήσεις τῆς ζωῆς εἶναι οἱ αἰσιοδοξότερες. Ἀλλὰ γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὴν παραδοξολογίαν θὰ πρέπει νὰ περιοριστοῦμε στὸν ὀρισμὸν: Δὲν ὑπάρχουν παρὰ αἰσιοδοξεῖς ἐξηγήσεις τῆς ζωῆς: ἡ ἀπαισιοδοξία εἶναι μιὰ συγκαλυμμένη μορφὴ τῆς αἰσιοδοξίας.

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΜΙΑ ΔΕΚΑΕΤΗΡΙΔΑ — Σὲ δυὸ μῆνες ὁ «Νουμᾶς» μπαίνει στὰ δέκα τοῦ χρόνια. Εἶνε φαινόμενο ποῦ πρέπει νὰ τὸ προσέξει καὶ νὰ τὸ μελετήσῃ καλὰ ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος ποῦ θάσχοληθῇ μὲ τὴ σύγχρονη λογοτεχνία μας, γιὰτι κατ' ἀναλογίαν μ' αὐτὸ τὸ φαινόμενο θὰ βρεῖ τὴν ἐξήγησι πολλῶν πραγμάτων ποῦ ἔκαναν τὴ δημοτικὴ νὰ διαφεντέψῃ τελείως τὴ λογοτεχνία.

Μ' αὐτὰ εἶνε πράγματα τοῦ μέλλοντος. Ἐμεῖς ἐδῶ ἔχουμε καθήκον, ὄχι συναδελφικόν, αὐτὰ εἶνε κοροφέςαλα, ἀλλὰ εὐγνωμοσύνης στὸ «Νουμᾶ», νὰ τὸ εἰποῦμε σ' ὄλους τοὺς συνιδεάτες ὅτι πρέπει νὰ τοῦ γίνῃ κάποια τιμὴ ἔστω καὶ μικρὴ ἀφοῦ τὰ μέσα ποῦ διαθέτουμε εἶνε μικρά. Τί λέγει π. χ. ὁ «Ἐκπαιδευτικὸς Ὅμιλος»; Ὁ «Νουμᾶς», τὸ τονίζουμε, ἀξίζει τὴν ἐκτίμησι ὄλων τῶν δημοτικιστῶν. Ἐμεῖς τουλάχιστο καὶ ἂν μᾶς παρεξήγησε κάποτε ὁ διευθυντῆς του καὶ μᾶς ἐφάνηκε λίγο τραχὺ καὶ ἂν τοῦ ἀποκριθῆκαμε ἴσως μὲ βαρύτερες λέξεις ἀπ' ὅτι ἔπρεπε, ξεχνοῦμε ὅλα αὐτὰ καὶ ὁμολογοῦμε ὅτι δὲν παύουμε νὰ ἐκτιμοῦμε τὴν ἐργασία του τῆ δεκάχρονη ποῦ δὲν εἶνε καθόλου γιὰ περιφρόνησι ὅταν συλλογιστεῖ κανεὶς τὴ ἐποχὴ ἀρχίνησε καὶ πόσα τράβηξε γιὰ νὰ βαστάξῃ ὡς τὰ σήμερον. Κ' ἔτσι ξεχνώντας τὶς καθημερινὰ μικροσυγκρούσεις καὶ μικροεπιθέσεις τοῦ σφίγγουμε τὸ χέρι μὲ τὴν εὐλικρίνεια ἐκεῖνη ποῦ δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ μᾶς χαρακτηρίζει.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ